

POSTANOWIENIE

Dnia 14 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania P. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu
o odpowiedzialność członka zarządu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14
maja 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we
Wrocławiu
z dnia 21 września 2022 r., sygn. akt III AUa 838/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od P. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy wyrokiem z dnia 4 stycznia 2018 r., VII U 277/17, zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu z dnia 22 grudnia 2016 r. w ten sposób, że ograniczył odpowiedzialność wnioskodawcy do składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za sierpień i wrzesień 2013 r. w wysokości należności

głównej 42.776,18 zł i odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 22 grudnia 2016 r. w kwocie 11.940,00 zł oraz na Fundusz P. i Fundusz G. za październik 2013 r. z tytułu należności głównej w wysokości 842,00 zł i odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 22 grudnia 2016 r. w wysokości 224,00 zł (pkt I); w pozostałej części odwołanie oddalił (pkt II) i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wałbrzychu kwotę 1.872,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III).

Wyrokiem z dnia 21 września 2022 r., III AUa 838/21, Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu po rozpoznaniu apelacji odwołującego się oraz organu rentowego zmienił zaskarżony wyrok w pkt I o tyle , że nie obciążył odwołującego się P. P. jako byłego członka zarządu „K.” odpowiedzialnością z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za miesiąc grudzień 2011 r. wraz z przypadającymi w tej części odsetkami oraz w pkt III w ten sposób, że zasądził od odwołującego się na rzecz strony pozwanej kwotę 5.400 zł. tytułem kosztów procesu, oddalając dalej idące odwołanie (pkt I.); oddalił dalej idące apelacje (pkt II.); zasądził od odwołującego się na rzecz strony pozwanej kwotę 4.050 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt III.).

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił naruszenie: art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 grudnia 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze; art. 299 § 1 k.s.h. w zw. z art. 116 § 1 pkt 1 lit. a Ordynacji podatkowej (w brzmieniu ustawy na dzień 6 sierpnia 2013 r.); art. 116 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił występowaniem oczywistej zasadności skargi kasacyjnej oraz występowaniem istotnego zagadnienia prawnego i potrzebą wykładni pojęcia „stanu niewypłacalności”.

Zdaniem skarżącego dokonana przez Sąd drugiej instancji wykładnia tego pojęcia sprzeczna jest z dotychczasowym orzecnictwem Sądu Najwyższego oraz powszechnym - prawidłowym sposobem rozumienia pojęcia niewypłacalności jako powiązanego z niemożnością zaspokojenia przez wierzyciela swoich należności z majątku dłużnika co czyni skargę oczywiście uzasadnioną.

Skarżący podkreślił, że w sprawie niniejszej Sąd nie wskazał właściwego czasu dla złożenia wniosku o upadłość, przez co uniemożliwił postawienie innego zarzutu wprost naruszającego definicję „właściwego czasu”.

Ponadto zachodzi konieczność szczegółowego ustalenia w ramach wykładni przepisu prawa jakie czynności faktyczne podejmowane przez osobę której mandat wygaś ale występującej wobec spółki w podwójnej a nawet potrójnej roli uznać należy za „pełnienie obowiązków członka zarządu”.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie i zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego wyroku.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie orzeczenia o odmowie przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej w trybie art. 398⁹ § 2 k.p.c., ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. z uwagi na brak uzasadnionych podstaw do jej uwzględnienia oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego za prowadzenie sprawy przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest Sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości

odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno:

1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571);

2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179);

3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i

4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243).

W przypadku powołania się na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący ma obowiązek nie tylko określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości. Konieczne jest opisanie wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo że wykładnia dokonana przez sąd drugiej instancji jest sprzeczna z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124; z 24 października 2012 r., III CSK 18/12, LEX nr 1375408; z 4 kwietnia 2012 r., III SK 39/11, LEX nr 1170697, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Wyd. 11, Warszawa 2022).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to

dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

W pierwszej kolejności trzeba zwrócić uwagę, że skarżący łączą oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z potrzebą wykładni oraz istnieniem zagadnienia prawnego, które wymaga rozstrzygnięcia. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2011 r., I PK 43/11 (LEX nr 1408141), warto wskazać, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia lipca 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Po drugie należy zauważyć, że skarżący pomimo powołania się na przesłankę przedsądu wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. tj. na występowanie istotnego zagadnienia prawnego w ogóle nie podjął próby jego sformułowania.

Skarżący powołuje się także na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Nie można jednak uznać, że wypełnił wymagania stawiane przy jej określaniu.

Skarżący wskazuje na wątpliwości związane z dokonaną przez Sąd drugiej instancji wykładnią pojęcia „stanu niewypłacalności”. Nie przytacza jednakże żadnych przepisów prawnych, które w jego ocenie wymagają wykładni, nie wskazuje na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów, ani nie przedstawia własnej propozycji interpretacyjnej. Pomimo tego, że w ocenie skarżącego wyrok Sądu Apelacyjnego jest sprzeczny z orzecznictwem Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych nie przytacza on orzeczeń mających świadczyć o rozbieżności.

Należy podkreślić, że w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego pojęcie stanu niewypłacalności zostało już wyjaśnione i nie zachodzi podstawa do przyjęcia odmiennej interpretacji.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2019 r., III UK 85/18 (LEX nr 2642120) stan niewypłacalności dłużnej spółki prawa handlowego występuje w razie utraty zdolności do wykonywania wymagalnych wierzytelności pieniężnych choćby jednego z wierzycieli, które zasługują i wymagają ochrony prawnej w razie wykazanej przez wierzyciela bezskuteczności egzekucji z majątku dłużnej spółki, jeżeli zarządzający nią członkowie zarządu (skarżący) nie wskazywali żadnego mienia, z którego znana im, bo prowadzona przez organ rentowy egzekucja umożliwiłaby zaspokojenie wierzytelności składkowych w znacznej części - art. 11 ust. 1 Prawa upadłościowego w związku z art. 116 § 1 Ordynacji Podatkowej i art. 31 i 32 ustawy systemowej - (podobnie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I USK 463/21, LEX nr 3439404).

Podobne zastrzeżenia należy poczynić do twierdzeń skarżącego odnośnie do potrzeby dokonania wykładni jakie czynności faktyczne uznać należy za „pełnienie obowiązków członka zarządu”. Rozstrzygnięcie, czy w danej sprawie określona osoba pełniła obowiązek członka zarządu uzależnione jest od konkretnych okoliczności faktycznych. W wyroku z 9 października 2006 r., II UK 47/06 (OSNP 2007 nr 19-20, poz. 296) Sąd Najwyższy zaprezentował stanowisko,

zgodnie z którym posłużenie się w art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej określeniem "pełnienie obowiązków" wskazuje, że chodzi o rzeczywiste (czynne, faktyczne) ich wykonywanie, a nie tylko o piastowanie (bierne) funkcji, z którą te obowiązki są związane.

W wyroku z 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10 (OSNP 2012 nr 5-6, poz. 73) Sąd Najwyższy stwierdził, że brak możliwości faktycznego zarządzania spółką uznany być może za przesłankę uwalniającą członka zarządu od odpowiedzialności za zaległości składowe, co do zasady. W istocie jednak zasadnicze znaczenie będzie miała przyczyna, dla której członek zarządu w okresie, w którym powstała zaległość składowa, ograniczał się do biernego piastowania funkcji w organie.

Natomiast w wyroku z dnia 9 października 2006 r., II UK 47/06 (OSNP 2007 Nr 19, poz. 2), Sąd Najwyższy dopuścił nawet taką sytuację, że odpowiedzialność za długi - w tamtym wypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością - może ponosić także osoba niewpisana w rejestrze w charakterze członka zarządu, ale rzeczywiście wchodząca w skład zarządu.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 11 k.p.c.

[SOP]

[ms]